

Slovenskih Dušeslovcev Zastrupitve z Meskalinom

“V začetku tega stoletja je prinesel popotnik iz Mehike profesorju Knauerju v München sok, strup kakteje *Anhalonium Lewinii*, in mu priporočil, naj ta strup preizkusi na sebi in drugih, če hoče pogledati v neznan, skrivnosten svet. Profesor Knauer se je precej časa obotavljal, saj še ni bilo znano, kakšne nevarnosti vsebuje ta strup v sebi. Vozel je presekal prof. Šerko, ki se je javil prvi, da ga bo poskusil na samem sebi in ga je poizkusil trikrat. Potem so poizkusili tudi drugi.”

Tako pripoveduje psihiater in pisatelj Bogomir Magajna 1936. v *Modri ptici*. In Magajno je “zamikalno, da bi vpliv meskalina poizkusil tudi na sebi. Oktobra lanskega leta (torej kmalu zatem, ko je Magajna prišel na Oddelek za živčne in duševne bolezni Obče državne bolnice na Studencu) se nam je posrečilo dobiti ta strup in dr. Hribar mi ga je injeciral v hrbet. Poizkusu so prisostvovali prof. Šerko, dr. Hribar, dr. Cunder in nekateri lajki.” Poleg Magajne sta meskalin poizkusila še dr. Hribar in dr. Šerko mlajši. V letih med Šerkovimi in Magajnovimi poizkusi je učinke tega “možganskega strupa” sistematično proučeval še dr. Mihael Kamin, asistent na Oddelku za živčne in duševne bolezni Obče državne bolnice v Ljubljani. Meskalin sulfur tvrdke Merck je “apliciral, da bi opazoval ne samo običajne čutne pojave nego predvsem okvaro drugih psihičnih

sistemov, miselskega poteka in doživetja lastnega jaza.” O tem je obširno poročal v *Lječničkom Vjesniku* 1933. “Moj materijal obsega 12 oseb, od katerih jih je devet ‘normalnih’, tri pa so psihotične.” Materiala, pravi, ni izbiral, šlo mu je edino za to, da na materialu, kakor so ga nudili psihotiki v naših zavodih, preizkusi kakovost psihične reakcije v umetni psihozi. Dr. Kamin je pred tem proučil poročilo dr. Šerka, 1927. objavljeno monografijo o meskalinu, ki jo je K. Beringer podprl z okrog šestdesetimi poizkusi z meskalinom, in še nekatere druge študije.

Med slovenskimi meskalinisti se je najbolj uveljavil dr. Alfred Šerko (1879-1938), doktor filozofije in medicine in univerzitetni profesor v Ljubljani od 1919 do 1938. O svojih poizkusih z meskalinom je 1913. poročal v Združenju za psihiatrijo in nevrologijo na Dunaju, nato pa je predavanje objavil v *Jahrbucher für Psychiatrie und Neurologie*. Njegove ugotovitve so tako navdušile Karla Jaspersa, da jih je sedemkrat citiral v svoji *Allgemeine Psychopathologie*. Šerkov pogumen korak v meskalinov opoj je bil poplačan že nekaj ur po prvi injekciji, ko ga je zajelo ganljivo, mehkočutno, mistično-pravljичno razpoloženje, v katerem bi objel ves svet. Seveda, saj je strup mehiškega kaktusa naklonil pravi paradiz njegovi filozofsko, fenomenološko

in psihiatrično razgibani duši. Halucinacije, ki jih je doživljal, so bile čisto drugačne kot halucinacije duševnih bolnikov, posebno kakšnega pijanca v deliriju, je zapisal. Bistveno je bilo, da se jih je vseskozi zavedal - vedel je, da halucinira, in v nobenem trenutku ni izgubil sposobnosti, da bi jih opazoval in bil do njih kritičen. Po prvi injekciji je postal izredno optično občutljiv in je doživljal optične halucinacije. Po drugi, ko je spet pričakoval kaj podobnega, je doživel nenavadne občutke v telesu, nogah in drugih organih, tretjič pa so vse to navdale spremembe v doživljanju časovnega poteka in motnje v asociiranju.

Ko je dvajset let zatem dr. Kamin v Ljubljani dajal meskalin kmetom, hlapcem, rudarju, ključavničarskemu pomočniku, soboslikarju, bolniškemu strežniku in vratarju, pa v njihovih izpovedih, kot je dejal, ni našel niti sledu bogatih Šerkovih orisov psihopatologije časovne zavesti. Pač pa mu je kmet med poizkusom dejal: "Fino se počutim...zdale bi bil dober za pretep...tistega strežnika bi rad." Ali pa: "Mojduš, elektrika me tare po celem telesu." Duševno bolnega hlapca je med poizkusom obšel strah pred Kaminovimi električnimi aparati v ambulanti sobi in spomnil se je električnih strojev, s katerimi da Amerikanci zločinca ubijajo. Zatem je padel v kolaps in dr. Kamin ga je moral spravljati k sebi z injekcijami adrenalina. Pač pa je bolniški strežnik med poskusom tik pred seboj zagledal božje oko in Mater božjo, vse naokoli pa, je dejal, je bilo lepo kot v nebesih. Ključavničarski pomočnik mu je priznal, da ga "prije ma spolna strast kot še nikdar preje, najraje bi bil poljubil gospo doktorico, ki je sedela v moji bližini, a žalibog, nisem mogel izraziti kaj takega. Ko sem zopet zamižal, sem zagledal svojo ljubico in bil v njenem objemu." Dr. Kamin je preizkušal, kako se na meskalin odzivajo "primitivnejše osebnosti", kajti "naš psihiatrični material" vsebuje pretežno kmečko in delavsko rebivalstvo, "kakovost kmetiške psihe" pa je "v bistvu gotovo nediferencirana, po svoje primitivna."

Bogomir Magajna si je ob pomoči meskalina zaželel videti Primitivno Julijo - pa se mu je sredi sobe naenkrat prikazala sama Mati božja in zavedel se je, da polglasno prepeva Ave Marijo. Doživel je nepopisno ugodje, popolno blaženost, "da bi se brezbrizno nasmehnil, če bi moral tisti hip umreti". Intenzivnih erotičnih doživljajev, ki jih je pričakoval, ni bilo, videl pa je brez števila barv, likov, ornamentov, rož, pokraj in stavb, mest, živali in doživljal različna občutja.

Ali so slovenski meskalinisti postali odvisni od droge? Za to niso imeli prave možnosti in njihov čas

tudi sicer ni bil primeren za to. Je pa dr. Šerko v zadnjem stavku svoje akademsko bleščeče razprave priznal: "Potem, ko sem se nekoliko naspal, sem bil vedno izjemno svež in čil. In - tega nočem zamolčati - izredno toleranten do alkohola." Kaminov delavec, ki je v bolnico prišel zaradi pijače in je med poskusom z meskalinom tudi doživel kolaps, je pozneje dejal, da se nikakor ne bi branil še enega takega poskusa, najsi mu je pri prvem "prišlo slabo".

Pa Bogomir Magajna? "Zvečer se me je polastila komaj premagljiva želja, da bi vzel še eno izmed injekcij, ki so bile namenjene za moje tovariše, pa sem zato odhitel v Unijonos klet in krotil to željo z vinom, medtem ko mi je spomin neprestano uhajal v veličastno pravljico, ki je šla mimo mene."

Nekaj desetletij za našimi se je 1953. v Kaliforniji za poskus z meskalinom prijavil še Aldous Huxley. Tudi njega je droga presenetila. Pričakovanih optičnih halucinacij ni bilo. To si je razložil s tem, da pač ni vizualni tip. Zato pa je, gledajoč v gube svojih flanelastih hlač, spoznal Absolutno, štiri noge vrtnega stola so mu razodele Neskončno, v vrtnici, nageljnu in peruniki na mizi pa je izkusil mistično izkustvo biti srednjeveškega mojstra Echarta. Te in druge izkušnje z drogami je popisal v *Vratih dojemanja, Otoku in Krasnem novem svetu*. Skupaj z dr. Timothyjem Learyjem sta od meskalina prešla na dostopnejši LSD in sprožila plaz, ki še dandanašnji drvi v neko obdobje, veliko manj romantično od tistega, ki smo se ga dotaknili v začetku tega prispevka.

LITERATURA

- Kamin, dr. Mihael: "Reakcijske oblike meskalinovega opoja pri duševno nediferenciranih". Lječnički Vjesnik 1933, št. 5, str. 184-199*
- Magajna, Bogomir: "V kraljestvu meskalina". Modra ptica 1933, str. 220-227*
- Šerko, dr. Alfred: "Im Mescalindrausch". Jahrbucher für Psychiatrie und Neurologie, XXXIV/3, 1913, str. 355-366*
- Slovenski biografski leksikon, geslo Šerko, dr. Alfred*

Vinko Zalar, novinar.